

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Zdeňka Kühna, soudkyně Michaely Bejčkové a soudce Ondřeje Mrákoty v právní věci žalobkyně: **PhDr. H. P.**, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 1/376, Praha 2, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 16. 1. 2019, čj. MPSV-2019/1703-331/1, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 21. 2. 2019, čj. 22 A 9/2019-16,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 21. 2. 2019, čj. 22 A 9/2019-16, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalobkyně podala dne 4. 2. 2019 žalobu proti rozhodnutí, kterým žalovaný zamítl odvolání proti rozhodnutí Úřadu práce České republiky – Krajské pobočky v Ostravě ze dne 6. 12. 2018. Tímto rozhodnutím byla částečně odmítnuta žádost žalobkyně o informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Žalobkyně spojila s žalobou také žádost o osvobození od soudních poplatků. Krajský soud však žádost o osvobození od soudních poplatků zamítl.

[2] Zamítavé usnesení odůvodnil tím, že žalobkyně dostatečně nedoložila své majetkové poměry. Soudu vyvstaly pochybnosti ohledně výše dluhů žalobkyně; z vyplněného prohlášení mu také vyplynulo, že žalobkyni zbývá pro ni a jejího nezletilého syna na živobytí pouhých 2 154 Kč měsíčně. Soud proto označil tvrzení žalobkyně týkající se jejich majetkových poměrů za neúplné a nevěrohodné.

[3] Proti usnesení krajského soudu podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) kasační stížnost. V ní namítá, že soudci krajského soudu vůči ní nepostupovali nestranně a předvídatelně. Dříve jí tito soudci totiž přiznávali osvobození od soudních poplatků, a to na základě obdobných listin, jaké předložila v této věci. Stěžovatelka přičítá odklon soudců od jejich dosavadní rozhodovací praxe tomu, že vůči nim vznesla námitku podjatosti.

[4] Dále namítá, že řádně vyplnila formulář o svých osobních, majetkových a výdělkových poměrech a soud ji nijak nevyzval k odstranění jakýchkoliv neurčitostí či nesrozumitelností. Stěžovatelka tedy nevěděla, že její tvrzení nejsou dostatečná. Je proto přesvědčena, že ji měl soud o případných nedostacích jejích tvrzení poučit a vyzvat ji k nápravě.

[5] Stěžovatelka namítá a dokládá také to, že soud ve věci jiného žalobce zjišťoval z veřejně dostupných zdrojů informace o jeho majetkových poměrech. Poté, co zjistil, že je žalobce v insolventi, osvobodil žalobce od soudních poplatků. Totéž měl podle stěžovatelky soud učinit i v její situaci, jelikož je na její majetek nařízena exekuce. Ve formuláři, který vyplnila, totiž není žádná kolonka, do níž by tuto informaci mohla uvést.

[6] Podle stěžovatelky nerozhodují soudci daného senátu krajského soudu ve věcech týkajících se jí a jejího syna nestranně. Stěžovatelka nepovažuje za správné, že důvodem vyloučení soudců nemůže být jejich postup v řízení, protože právě svým odlišným přístupem ke stěžovatelce oproti jiným účastníkům projevují soudci svou podjatost. Stěžovatelka proto navrhuje předložit Ústavnímu soudu návrh na zrušení části § 8 odst. 1 souvětí třetího s. ř. s.

[7] Součástí kasační stížnosti byla žádost o „*odklad právní moci a vykonatelnosti napadeného usnesení*“, což si Nejvyšší správní soud vyložil jako návrh na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti. O přiznání odkladného účinku však nerozhodoval, protože ve lhůtě pro rozhodnutí o tomto návrhu rozhodl o samotné kasační stížnosti.

[8] V řízení o kasační stížnosti, v němž se přezkoumává rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudních poplatků, není stěžovatel povinen hradit soudní poplatek a rovněž nemusí být zastoupen advokátem, ač sám nemá právnické vzdělání (srov. usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 9. 6. 2015, čj. 1 As 196/2014-19). Kasační stížnost stěžovatelky považuje soud za zcela srozumitelnou a způsobilou hájit stěžovatelčina práva. Neshledal tedy (navzdory stěžovatelčině zmínce o potřebě opatrovníka) důvod, pro který by stěžovatelka nemohla v tomto řízení vystupovat samostatně.

[9] Kasační stížnost je důvodná.

[10] NSS se zabýval tím, zda krajský soud mohl na základě neúplných informací o majetkových poměrech, které stěžovatelka uvedla ve formuláři, bez dalšího zamítnout její žádost o osvobození od soudních poplatků.

[11] Z § 36 odst. 3 s. ř. s. vyplývá, že *účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zřejmě nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.*

[12] NSS souhlasí s Krajským soudem v Ostravě v tom, že je povinností každého účastníka soudního řízení, který chce být osvobozen od soudních poplatků, aby doložil, že nemá dostatečné prostředky. Také je pravda, že soud není povinen zjišťovat z úřední povinnosti účastníkovy majetkové a výdělkové poměry (rozsudek NSS ze dne 25. 1. 2005, čj. 7 Azs 343/2004-50, č. 537/2005 Sb. NSS). Rozšířený senát NSS však ve svém usnesení ze dne 24. 8. 2010, čj. 1 As 23/2009-95, č. 2163/2011 Sb. NSS, upozornil na to, že tam, kde jsou informace o majetkových poměrech zjevně neúplné, a není jasné, z čeho účastník řízení hradí své životní potřeby, je na soudu, aby účastníka vyzval k doplnění potřebných údajů.

pokračování

[13] Krajský soud v Ostravě ve stěžovatelské případě nevzal v potaz to, že se stěžovatelka snažila své majetkové poměry doložit. To vyplývá z vyplněného formuláře, který krajskému soudu zaslala dne 14. 2. 2019, aby učinila výzvu soudu zadost. Stěžovatelka také ve zprávě, kterou Krajskému soudu v Ostravě zaslala společně s vyplněným formulářem, uvedla, že je ochotna doložit další listiny, pokud by soud potřeboval k doložení stěžovatelských majetkových poměrů další informace. Tím se její situace podstatně liší od situací v rozsudcích, na něž odkazoval Krajský soud v Ostravě ve svém odůvodnění. Ve věci 7 Azs 343/2004 žalobkyně vůbec nereagovala na výzvu krajského soudu, aby doložila své majetkové poměry. Krajský soud tak neměl k dispozici žádná tvrzení, z nichž by mohl při posuzování žádosti žalobkyně vycházet.

[14] Z rozsudku NSS ze dne 21. 12. 2018, čj. 4 As 307/2018-19, v němž soud podrobně posuzoval majetkovou situaci téže stěžovatelky (resp. jejího nezletilého syna) jako v této věci, Krajský soud v Ostravě nepochybně mohl vycházet i v této věci. Ve věci 4 As 307/2018 však městský soud neosvobodil žalobce od soudních poplatků nejen proto, že shledal v informacích ve formuláři o majetkových poměrech nesrovnalosti. Žalobce především nerozptýlil pochybnosti městského soudu ani v reakci na následnou výzvu k odstranění těchto nesrovnalostí a k objasnění příjmů a výdajů rodinného rozpočtu. Městský soud tedy umožnil žalobci projevit mnohem větší procesní aktivitu, aby mohl svou žádost doložit potřebnými údaji, než jakou poskytl krajský soud stěžovatelce v nyní řešené věci.

[15] Krajskému soudu v Ostravě nelze vyčítat, že při posuzování stěžovatelských majetkových poměrů vychází ze zjištění, jež vyšla najevo v jiných soudních řízeních. Musí však zvážit také možnost, že se majetkové poměry jakéhokoliv účastníka mohou v čase měnit. Stejně tak je třeba vzít v potaz, že se může měnit schopnost účastníka svá tvrzení doložit. Proto není možné, aby se skutečnost, že stěžovatelka (nebo její syn) neunesla břemeno tvrzení v jednom soudním řízení, bez dalšího promítla do výsledku odlišného soudního řízení vedeného v její věci. K tomu se uchýlil Krajský soud v Ostravě v této věci, neboť z řízení ve věci 4 As 307/2018 nepřevzal žádná konkrétní zjištění. Při svém rozhodování vyšel pouze z pochybností soudu v tehdy řešené věci, které přetrvaly poté, co žalobce neunesl své břemeno tvrzení a břemeno důkazní. Do svých úvah však nepromítl to, že městský soud tehdy poskytl žalobci dostatečný prostor k tomu, aby svá práva mohl účinně hájit, a až poté rozhodl o neosvobození od soudních poplatků.

[16] V nyní řešené věci se Krajský soud v Ostravě omezil na posouzení informací, které stěžovatelka tvrdila ve formuláři, a přestože je nepovažoval za dostatečné, nevyzval ji k odstranění nejasností. Tím ji zkrátil na jejích procesních právech, protože stěžovatelka neměla možnost vysvětlit nesrovnalosti ve výši svých příjmů a výdajů. Až ve chvíli, kdy by stěžovatelka na výzvu soudu tyto nesrovnalosti dostatečně nevysvětlila, byl by Krajský soud v Ostravě oprávněn stěžovatelskou žádost o osvobození od soudních poplatků zamítnout. Kvůli tomuto vadnému postupu v řízení nezbyvá Nejvyššímu správnímu soudu než napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení.

[17] NSS konečně podotýká, že pokud soud v minulosti rozhodoval o stejných věcech stejného účastníka určitým způsobem, neznamená to nutně, že jeho rozhodování se ani do budoucna nikdy nezmění. Soud naopak může přehodnotit svůj právní názor, zejména v důsledku změny skutkových okolností. V takovémto případě však musí soud své nové rozhodnutí obzvláště pečlivě zdůvodnit a přesvědčivě vysvětlit, proč nyní hodnotí věc odlišně (srov. rozsudek NSS ze dne 26. 8. 2009, čj. 1 As 39/2009-88, č. 1962/2010 Sb. NSS). To platí tím spíše v situaci, kdy soud v minulosti opakovaně přiznával stěžovatelce osvobození od soudních

poplatků v plném rozsahu, aniž jakkoli zkoumal výši jejích běžných životních výdajů a aniž její výdaje porovnával s příjmy (alespoň z usnesení, která stěžovatelka předložila v kasačním řízení, není takové zkoumání patrné).

[18] Námitku, podle níž soudci Krajského soudu v Ostravě nerozhodují ve stěžovatelčiných věcech nestranně, NSS nepovažuje za důvodnou. Kasační stížnost neslouží jako prostředek ochrany proti podjatosti soudce, což ostatně stěžovatelka ani nenamítá. Ve skutečnosti brojila proti tomu, že byla zkrácena na svých procesních právech, v čemž jí dal NSS za pravdu. NSS proto nevidí důvod předkládat Ústavnímu soudu návrh na zrušení části § 8 odst. 1 souvětí třetího s. ř. s.

[19] NSS zrušil napadený rozsudek a věc vrátil Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení podle § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. V něm bude krajský soud vázán vysloveným právním názorem NSS (§ 110 odst. 4 s. ř. s.). O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. března 2019

Zdeněk Kühn
předseda senátu